

— DIRECTEUR

(19)

Uw nr 50
NVB NEDERLANDSE
 VERENIGING
 VAN BANKEN

Archief Philip Staal

3 oktober 2000 (hbw0210)

Redactie Historisch Nieuwsblad
 t.a.v. drs Frans Smits
 Postbus 1528
 1000 BM AMSTERDAM

(8)

Geachte heer Smits,

Betreft: artikel in uw septembernummer van Johannes Houwink Ten Cate

Bij historisch belangrijke onderwerpen zie ik het belang van een verantwoorde historische reconstructie. Maar als iemand zich dan zet aan zo'n reconstructie lijkt het mij verstandig de direct betrokkenen te benaderen – al is het maar om onvermijdelijke onjuistheden op te sporen- en om een studie te doen naar over dit onderwerp gepubliceerde artikelen. Beide heeft de heer Houwink Ten Cate niet gedaan; de sleutelfiguren bij de onderhandelingen zijn niet door hem benaderd voor zover ik heb kunnen nagaan en kennelijk heeft hij ook geen kennis genomen van het door mij geschreven artikel over dit onderwerp in Bank- en Effectenbedrijf van juli/augustus j.l..

Een exemplaar van dit artikel stuur ik u bijgaand toe. Vergelijking van beide artikelen maakt een aantal omissies in het HN-artikel –zoals het in een verkeerde chronologische volgorde plaatsen- direct duidelijk. De belangrijkste onjuistheden voor de onderdelen waarbij ik direct betrokken was wil ik gaarne hieronder vermelden. Ik volg daarbij de volgorde van het artikel in uw blad.

In Nederland is sinds de fusie van Fortis en Generale Bank in FORTIS Bank sprake van een viertal grootbanken: ABN AMRO, ING, RABO en FORTIS. Voor aan de tweede wereldoorlog gekoppelde onderwerpen is FORTIS om meer redenen dan "de overgenomen effectenbank Mees Pierson" van belang.

Amsterdam Exchanges N.V. is niet de rechtsoopvolger van de Vereniging voor de Effectenhandel. De VvdE is formeel nog niet geliquideerd en de AEX heeft de activiteiten van deze vereniging voortgezet; slechts in materiële en niet in formele zin is de AEX de opvolger van de VvdE. De AEX heeft zich echter niet op dit formele argument aan de besprekingen willen onttrekken.

De precieze omvang van de hoeveelheid in de oorlog op de beurs verhandelde joodse effecten is niet bekend. Wel is bekend dat in totaal circa f 146 miljoen binnen en buiten de beurs is verhandeld. Reeds ten tijde van het onderzoek van PricewaterhouseCoopers (PwC) concludeerden banken en CJO dat het op de beurs verhandelde deel niet meer dan f 142 miljoen heeft bedragen. Voor de vergoedingen bij beursgerelateerde onderwerpen in de 'bancaire' overeenkomst

SINGEL 236 ————— 1016 AB AMSTERDAM
 POSTBUS 3543 ————— 1001 AH AMSTERDAM
 TELEFOON 020-5402822 — FAX 020-6239748

van april 2000 werd van dit maximum uitgegaan. De f 120 miljoen die in het HN-artikel wordt genoemd is de marktwaarde van die portefeuilles die in 1953 bij het effectenrechtsherstel betrokken waren en waarvan toen 90% van de waarde is geresitueerd.

Het artikel meldt dat het feit dat er in 1999 geen overleg geweest is tussen banken en verzekeraars over de te hanteren vermenigvuldigingsfactor oorzaak was van latere onduidelijkheid hierover. Banken, verzekeraars en CJO stemden met elkaar en met het CBS de verschillende cijferreeksen over geldmarktrente, kapitaalmarktrente en prijsindexcijfer af. Daarover was nimmer discussie; wel incidenteel over de vraag welke reeks en welke periode op een bepaald onderwerp van toepassing behoorde te zijn. De onduidelijkheid werd veroorzaakt door een persoonlijke interpretatie door een vertegenwoordiger van de Hevesi-commissie van opmerkingen in een gesprek dat deze op 12 juni 2000 had met vertegenwoordigers van ING en de Public Affairs-consultant van het Verbond van Verzekeraars en de Staat der Nederlanden. Verderop kom ik hierop terug.

Wat de medewerking van de banken aan het onderzoek van PwC betreft is de werkelijkheid veel beter dan het geschetste beeld. Het artikel vermeldt: "Aanvankelijk reageerden niet meer dan 39 van de 118 aangeschreven banken. Van de 63 in de oorlog actieve banken hebben uiteindelijk 33 banken antwoord gegeven en 30 niet"

Uit het rapport van PwC blijkt het volgende. De questionnaire is verstuurd aan 116 leden van de NVB. Vanwege concernrelaties zitten daar een aantal dubbeltellingen in zodat sprake is van een totale populatie van 106 banken. Van deze 106 banken hebben 96 een questionnaire ingevuld en retourgezonden. Alle 10 niet terugontvangen questionnaires betreffen banken die na de oorlog zijn opgericht. Er is dus sprake van 100%-response.

Bij de vragen van de questionnaire en de antwoorden daarop waren vermenigvuldigingsfactoren niet aan de orde. Dat verschillende banken daar bij de beantwoording verschillend mee omgingen is dus ook onjuist.

Ook onjuist is dat na het gereed komen van de onderzoeksrapporten, zoals in de volgende alinea van het artikel wordt gemeld, de verwachtingen van beide partijen sterk uiteenliepen en dat toen door de joodse organisaties bedragen van zeer vele honderden miljoenen werden genoemd. Mede op basis van het rapport van PwC concludeerden het CJO en de banken gezamenlijk dat de financiële implicaties van de tussen hen besproken onderwerpen in guldens van 2000 uitkwamen op een bedrag tussen de f 29 miljoen en ruim f 38 miljoen. Partijen kwamen daarop overeen dit bedrag te verhogen tot in totaal f 50 miljoen vanwege mogelijke onvolkomenheden in de vaststelling van de besproken rubrieken, voor mogelijke toekomstige nieuwe feiten en als genoegdoening voor geconstateerde tekortkomingen van banken in Nederland. Dat was de omvang van de eind april tussen CJO en banken bereikte overeenkomst. Deze overeenkomst werd niet getekend, omdat het CJO dit pas wenste te doen na het bereiken van een overeenkomst met de beurs (waarvoor toen de onderhandelingen werden opgestart). Deze overeenkomst van f 50 miljoen werd uiteindelijk samen met die

A

inzake de completering van het effectenrechtsherstel ten bedrage van f 264 miljoen in één gecombineerde overeenkomst van 13 juli 2000 getekend, nadat in de nacht van 15 op 16 juni hierover overeenstemming was bereikt.

Dat de banken f 50 miljoen boden voor de achtergebleven joodse tegoeden nádat het CJO aan banken en beurs f 505 miljoen had gevraagd, is de volgende aperte onwaarheid. Zoals gezegd was er eind april overeenstemming over deze f 50 miljoen en startten daarna de gesprekken over het effectenrechtsherstel, in het kader waarvan door het CJO op een later moment het rapport van Paardekooper & Hoffman werd ingebracht. Dit rapport kwam op basis van een aantal veronderstellingen uit op de genoemde f 505 miljoen als huidige waarde van het manco in het effectenrechtsherstel.

Ook de volgende alinea's betreffen historische onjuistheden. Niet de beurs (VvdE en AEX) wilde dat het CJO zou aankloppen bij de leden van de vroegere Vereniging voor de Effectenhandel (onder wie de grootbanken), maar het CJO stond hier op, wilde uitdrukkelijk mede de banken aan tafel hebben en dat was ook dé reden om de eerder genoemde april-overeenkomst nog niet te tekenen.

Het is verder niet zo dat de heer Möller, directeur van de AEX, "dit klusje overliet aan ondergeschikte juristen"; bij (vrijwel) alle afspraken was de heer Möller aanwezig en de juristen die bij de besprekingen betrokken waren, waren enerzijds de advocaat die samen met de vereffenaar rechtens optrad voor de VvdE in liquidatie en (in een latere fase nadat ook de banken bij de gesprekken waren aangeschoven) vertegenwoordigers van de grootbanken en anderzijds de advocaat die optrad voor het Platform Israel.

Dan de veelbesproken "chantage"-uitlating van mijzelf. In uw artikel wordt deze chronologisch in het midden van de onderhandelingen geplaatst en met name vóór de banken het aanbod deden een onafhankelijk bindend advies te vragen. Wanneer heb ik wat over "chantage" gezegd? Dat is slechts één keer gebeurd en wel na het tot stand komen van de overeenkomst in de nacht van 15 op 16 juni. Toen gaven alle aanwezigen een gezamenlijke geïmproviseerde persconferentie, waarbij onder meer de televisie aanwezig was. Op een directe vraag bij een draaiende camera ("Mijnheer Blocks, heeft u zich in de loop van deze onderhandelingen wel eens gechanteed gevoeld?") antwoordde ik, na een korte stilte: "Ja". Onmiddellijk daarna heb ik dit antwoord op verzoek voor Radio 1 toegelicht: Ja, ik had mij wel eens gechanteed gevoeld, maar terugkijkend op het gehele proces was ik achteraf tot de conclusie gekomen dat er per saldo van chantage geen sprake was, wel van forse (internationale) druk. Zo luidde mijn reactie. De band van dit uitgezonden gesprek is vermoedelijk nog beschikbaar.

Dan volgt de totstandkoming van het te vergoeden bedrag. De banken en de beurs hebben het tekort in het effectenrechtsherstel niet betwist. Wel waren zij van mening, dat ook zonder beursstaking een (kleiner) tekort onvermijdelijk zou zijn geweest en dat een deel van dit resterende tekort toe te rekenen was aan thans niet meer bestaande effecteninstituten. De banken en het CJO hadden in de april-overeenkomst het bancaire aandeel op de beurs in de oorlog 'bepaald' op 50% en

op grond daarvan meenden de banken dat zij niet meer dan 50% van dit resterende tekort zouden behoren te dragen. Om deze redenen wilden de grootbanken op dat moment circa f 4 miljoen (50% van dit geschatte resterende tekort) met een factor 20, oftewel f 80 miljoen vergoeden en niet de in het artikel genoemde f 6 miljoen met factor 22. Omdat alle partijen een definitieve oplossing wensten stremden banken en beurs samen op 15 juni in met vergoeding van het gehele tekort (dus ook van het aandeel van thans niet meer bestaande partijen).

Resteert de bepaling van de vermenigvuldigingsfactor. In het bovengenoemde overleg bij de heer Newman (Hevesi-commissie) was door de daar aanwezige vertegenwoordigers (van verzekeraars en de Staat der Nederlanden) gesteld:

- dat het tekort van f 12 miljoen werd erkend door banken en beurs;
- dat de Nederlandse verzekeraars bij hun overeenkomst een factor 22 hanteerden.

Op grond hiervan concludeerde de heer Newman dat banken en beurs bereid waren f 314 miljoen te betalen (22 maal f 12 miljoen plus f 50 miljoen van de april-overeenkomst). Bij het hanteren van dezelfde cijferreeks als de verzekeraars zou de factor 20 moeten zijn; voor de verzekeraars gold de periode 1945-2000, bij het vergoeden van het tekort in het effectenrechtsherstel van 1953 (dat f 12 miljoen in guldens van 1953 bedroeg) zou de oprenting over de periode 1953-2000 moeten geschieden.

In de claim van de joodse organisaties van f 505 miljoen was uitgegaan van de index voor aandelen. De samenstelling van het tekort van f 12 miljoen was naar beste schattingen van de banken echter als volgt samengesteld: 1/3 deel zogenaamde 'vruchten' (uitbetaalde renten en dividenden), waarvoor het prijsindexcijfer voor de gezinsconsumptie (factor: 6) zou moeten gelden, 75% van de rest obligaties (factor 20) en 25% van de rest aandelen (met factor 45 à 50: om de beursindex te volgen moeten regelmatig kosten worden gemaakt om de portefeuille aan te laten blijven sluiten bij de index, waardoor de factor van 64 zoals Paardekooper & Hoffman die noemde niet te realiseren is). Deze samenstelling leidt tot ongeveer hetzelfde bedrag als wanneer voor het geheel de factor 20 (langlopende staatsobligaties) wordt gekozen. Teneinde tot een -voor alle betrokkenen belangrijke- snelle afronding te komen werd op dit aanbod van banken en beurs (20 maal f 12 miljoen) nog een toeslag van 10% overeengekomen en zo werd het accoord van f 264 miljoen voor de completering van het effectenrechtsherstel bereikt.

De in het artikel genoemde veronderstellingen over de verdeling van dit bedrag onder de betrokken partijen zijn niet juist. De werkelijke verdeling mag ik niet melden omdat partijen onderling hebben afgesproken deze niet bekend te maken. Wel kan voor de verdeling van het totaal van f 314 miljoen het volgende worden toegelicht:

- in de april-overeenkomst van f 50 miljoen leidden 8 van de 10 rubrieken tot een financiële vergoeding; per rubriek is het betreffende bedrag na toepassing van een per rubriek bepaalde vermenigvuldigingsfactor omgeslagen over de bij die rubriek betrokken banken. Voor die gevallen waarin de mate van betrokkenheid van individuele banken niet bekend was is als sleutel het

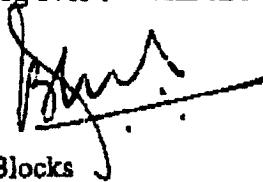
23

- relevante marktaandeel (uit de tweede wereldoorlog en waar niet bekend dat van heden) gehanteerd;
- het beursgerelateerde bedrag van f 264 miljoen is verdeeld met behulp van een sleutel, waarin meewegen: het marktaandeel op de beurs in 1953, het huidige marktaandeel op de beurs en (voor de 4 grootbanken) de omvang van hun Amerikaanse belangen.

Ik wil graag eindigen met te verwijzen naar het eerder genoemde artikel in Bank- en Effectenbedrijf van juli/augustus 2000 van mijn hand onder de titel "De overeenkomst tussen de joodse organisaties, de banken en de beurs".

Door de vergoeding van het volledige tekort van het naoorlogse rechtsherstel, door de medeondertekening door het Platform Israel en door de uitdrukkelijke instemming van het Joods Wereld Congres hebben de joodse partijen, de banken en de beurs bereikt dat deze overeenkomst een wereldwijde werking heeft en wat het voornaamste is dat het rechtsherstel nu tenslotte definitief en volledig is. In financiële zin is een boek gesloten, in emotionele zin zal dat voor velen helaas nimmer het geval zijn.

Ik wil u verzoeken op enigerlei wijze voor een rectificatie in uw tijdschrift zorg te dragen. Tot overleg over de vorm en inhoud daarvan ben ik gaarne bereid.

Drs. Hein G.M. Blocks

c.c.: Verbond van Verzekeraars (Prof. E.J. Fischer)
Centraal Joods Overleg (drs R.M. Naftaniel)
NVB Commissie Tegoeden WO-II

(24)

De overeenkomst tussen de joodse organisaties, de banken en de beurs

De rol van de banken en commissio-
nairs, zowel in de Tweede Wereld-
oorlog als bij het naoorlogse rechts-
herstel, is de afgelopen tijd opnieuw ter dis-
cussie gesteld en onderwerp geweest van
verschillende studies. In december 1999
bracht 'De Begeleidingscommissie onder-
zoek financiële tegoeden WO-II in Neder-
land' (de Commissie Scholten) haar eind-
rapport uit. Sinds juli 1999 hebben joodse
organisaties en de banken met elkaar
gesproken over een tweetal overeenkom-
sten ter completering van het naoorlogse
rechtsherstel. De banken sloten een over-
eenkomst over restitutie van niet-opge-
vraagde, bij de banken achtergebleven
tegoeden van joodse slachtoffers, over ver-
goeding van de voordelen die banken heb-
ben genoten bij transacties die niet hadden
mogen plaatsvinden en over plaatsing van
een gedenksteen in de gevel van het pand
van de voormalige roofofbank Lippmann
Rosenthal (Liro). Daarnaast waren de ban-
ken een belangrijke partij in de overeen-
komst die tot stand is gebracht ter comple-
tering van het naoorlog-
se effectenrechtsherstel.
In het onderstaande
worden beide overeen-
komsten alsmede het
proces van de totstand-
koming ervan nader toe-
gelicht.

Sinds begin 1998 zijn
er regelmatig con-
tacten geweest tus-
sen het Collectief Joods
Overleg (CJO) en de
Nederlandse Vereniging
van Banken (NVB).
Geleidelijk zijn deze
contacten geïntensi-
veerd en zij hebben

geleid tot het opstarten in juli 1999 van een
gezamenlijk onderzoeksproject. CJO en
NVB bespraken een tiental punten waar-
over zij met elkaar een goede regeling wil-
den treffen. Samen gaven CJO en NVB het
kantoor PricewaterhouseCoopers (PwC)
opdracht onderzoek te doen naar die pun-
ten waarover te weinig informatie beschik-
baar was en/of waarover CJO en NVB te
zeer van mening verschilden. Dit uitgebrei-
de en diepgaande onderzoek heeft bijna 9
maanden geduurd en is in maart 2000 afge-
rond. In die periode is door individuele
banken en door PwC zeer veel werk verzet
om meer en betere informatie te verzame-
len. Het overleg in de stuurgroep (bestaan-
de uit vertegenwoordigers van CJO, NVB
en PwC) die dit onderzoek begeleidde, was
buitengewoon open, gedegen en construc-
tief. De opzet van CJO én NVB bij deze
gesprekken was tweeledig: enerzijds voor
de geschiedschrijving komen tot een zo
nauwkeurig mogelijke vaststelling van
gebeurtenissen en de precieze cijfermatige
invulling daarvan en anderzijds op basis
van die gegevens komen
tot een overeenkomst
waarin op ruimhartige
wijze recht zou worden
gedaan.

Een tiental onder-
werpen passeerden
in het onderzoek en
in de gesprekken de
revue:
Niet-opgevraagde tegoeden:
Het gaat daarbij om reke-
ningen waarvan de recht-
hebbenden/erfgenamen
na de oorlog onvindbaar
of onbekend waren voor
de bank. Omdat veel ban-
ken na verloop van de

toen geldende wettelijke verjaringstermijn van 30 jaar de gegevens van individuele rekeningen niet hebben bewaard, moest ook van andere informatie gebruik worden gemaakt om de totale omvang van deze achtergebleven tegoeden vast te stellen. CJO, NVB en PwC concludeerden dat het totale saldo van deze rekeningen bij alle Nederlandse banken gezamenlijk maximaal f 639.000,- kan hebben bedragen. Dit is een duidelijk hoger bedrag dan waar de Commissie Scholten in haar rapport over spreekt.

Door intensieve naspeuringen zijn in totaal nog ruim 3000 niet-opgevraagde rekeningen van oorlogsslachtoffers teruggevonden. De overgrote meerderheid van deze rekeningen bestaat uit spaarrekeningen, waarvoor het bij een aantal instellingen gebruikelijk was om deze ook na de verjaringstermijn te bewaren. De meeste van deze rekeningen hadden nog slechts zeer kleine saldi, veroorzaakt door het feit dat bij beëindiging van de bankrelatie werd volstaan met het opnemen van het saldo. Na deze opname werd dan later alsnog de lopende rente bijgeboekt. De banken en het CJO zullen binnenkort – nadat de organisatie die aanspraken zal gaan behandelen is opgezet – overgaan tot publicatie van de namenlijst met de saldi van deze rekeningen.

Rebholz-commissies: Beurshandelaren hebben in de oorlog geprofiteerd van een door Rebholz (een beurshandelaar die als stroman optrad voor Liro) aan commissionairs betaalde extra commissie van 1% bij de aankoop van zogenoemde 'Amerikaantjes' die van Liro afkomstig waren. Alle commissionairs gezamenlijk hebben in de oorlog aldus maximaal f 145.000,- extra ontvangen.

Normale effectencommissies op transacties met Liro-stukken: NVB en CJO kwamen restitutie overeen voor de door de banken als commissionair gerealiseerde normale commissie-inkomsten bij aankopen (voor cliënten) van effecten die afkomstig waren van Liro. Hiermede was een bedrag gemoeid dat voor de banken ongeveer f 400.000,- heeft bedragen.

Uitleveringsprovisie Liro-effecten: De van Liro in 1941 en 1942 ontvangen uitleveringsprovisie van 0,01% over de aan Liro overgedragen joodse effecten bedroeg voor alle beurspartijen gezamenlijk ruim f 30.000,-.

Diamanten: Aan de banken in fiduciaire eigendom overgedragen diamant is (onder druk) aan de Duitsers verkocht tegen te lage taxatiewaarden. Het verschil met de werkelijke waarde wordt nu alsnog vergoed. Mogelijk is deze schade ook reeds in het proces van rechtsherstel in 1956 vergoed.

Kluisjes: De bedragen die in rekening zijn gebracht voor het openboren van kluisjes en het innen van achterstallige kluishuur bij joodse oorlogsslachtoffers, zijn door CJO en NVB in goed overleg bepaald op f 150.000,-.

Puttkammer: Reeds sinds de oorlog is er twijfel of de rol van Puttkammer, een medewerker bij de Rotterdamsche Bank, die tegen betaling Sperrren voor joden verzorgde, per saldo als positief of juist als negatief moet worden beoordeeld. Na de oorlog werd Puttkammer vrijgesproken, maar de twijfel is gebleven. Ook is er onduidelijkheid in hoeverre de betreffende bank zelf hier bij betrokken was. Voor dit onderwerp is overeengekomen 50% van de door Puttkammer ontvangen commissies te vergoeden.

Inkoop eigen aandelen: PwC heeft vastgesteld dat er geen sprake is geweest van inkoop van eigen aandelen door banken tijdens de oorlog. De onderzoeker van de Commissie Scholten heeft met deze (van het rapport afwijkende) conclusie ingestemd.

Pandbrieven: Ook ten aanzien van pandbrieven van hypotheekbanken is door PwC geconcludeerd dat uit dien hoofde geen voordelen aan banken zijn toegefallen.

Gedenksteen: Tenslotte werd afgesproken dat de banken een gedenksteen zullen plaatsen in de gevel van het gebouw van de voormalige roofofbank Liro aan de Sarphatistraat in Amsterdam.

Bovenstaande punten leidden tot een bedrag tussen f 1,44 en f 1,95 miljoen, dat na oprenting met factoren liggend tussen de 17 en 28 (afhankelijk van het onderwerp en

26

het tijdstip van ontstaan) resulteert in een restitutie van ruim f 38 miljoen, waarmee veiligheidshalve gekozen werd voor de bovengrens van de gevonden uitkomsten ('tussen de f 28 en 38 miljoen').

In april 2000 kwamen CJO en NVB overeen om bovenop deze f 38 miljoen een toeslag te vergoeden van f 12 miljoen voor mogelijke onvolkomenheden in het rechtsherstel, voor eventuele andere onbekende feiten en als genoegdoening voor het door banken aangedane leed. Daarmee kwam de overeenkomst tussen NVB en CJO uit op een totaalbedrag van f 50 miljoen.

Na het bereiken van deze overeenkomst weigerden de joodse organisaties tot tekening over te gaan zolang er door hen geen overeenstemming zou zijn bereikt met de beurs (vanwege de rol die banken als commissionair op de beurs hadden gespeeld).

In maart van dit jaar waren het Centraal Joods Overleg, het Adviescollege Restitutie en Verdeling (de Adviesraad van het CJO) en het Platform Israël - verder aan te duiden als de joodse partijen - gesprekken gestart met de beurs (de Vereniging voor de Effectenhandel - in liquidatie - en haar 'materiële rechtsopvolger' de AEX) onder meer naar aanleiding van de bevindingen inzake het naoorlogse effectenrechtsherstel zoals vermeld in het eindrapport van de Commissie Scholten. In die besprekingen ontstond in april een impasse. De joodse partijen wilden vergoeding van het tekort in het rechtsherstel omdat dat (mede) het gevolg was van de beursstaking in 1953, waarmede de afronding van het rechtsherstel werd afgedwongen. De beurs wilde slechts de aanbevelingen van de Commissie Scholten volgen, welke had geconcludeerd, dat 'het de Vereniging (VvdE) of ... de AEX Exchanges zou passen naar voren te brengen dat de Vereniging zich verre van positief heeft opgesteld met betrekking tot de claims van de gedeposedeerden en dat zij tevens haar spijt betuigt over de druk die

de Vereniging op de overheid heeft uitgeoefend met een beursstaking ...' en voorts stelde de Commissie 'het alleszins juist (te) achten indien de Vereniging of de AEX Exchanges, ter afsluiting van het haar regarderend deel van het feitelijk rechtsherstel inzake effecten, een bedrag ter beschikking (zou) stellen aan de joodse gemeenschap ... in de orde van grootte van een aantal miljoenen guldens.' Op grond van deze aanbeveling boden VvdE en AEX hun excuses aan, betoonden zij spijt en boden zij voorts een vergoeding van f 8 miljoen.

De joodse partijen claimden echter op basis van een op hun verzoek door Paardekooper & Hoffman opgesteld rapport ruim f 500 miljoen: de helft van het tekort (f 6 miljoen) opgerent met de rente van staatsobligaties (factor 20) en de helft met de beursindex (factor 64). Voorts hielden zij de individuele leden van de VvdE aansprakelijk en wilden daarom dat de banken - die tegenwoordig de belangrijkste beursleden zijn - als partij zouden deelnemen aan de onderhandelingen. Na enige aarzeling heeft de NVB daarmede ingestemd. De eerstvolgende hindernis was overeenstemming te bereiken over het uitgangspunt voor de te betalen vergoeding. De banken wensten hetzelfde uitgangspunt te hanteren als dat wat in de eerder bereikte 'bankenovereenkomst' was gehanteerd: vergoeding van alle financiële voordelen uit welchen hoofde dan ook die de banken (naar huidige normen ten onrechte) hadden genoten. Het vergoeden van het tekort in het rechtsherstel werd door beurs en banken - verder te noemen de beurspartijen - gezien als het overdoen van het Effectenrechtsherstel van 1953 en daar waren zij slechts toe bereid als alle bij dat rechtsherstel betrokken partijen (dus ook de Staat der Nederlanden) aan de gesprekken zouden deelnemen. Voor de joodse organisaties was dit laatste onaanvaardbaar omdat zij kort daarvoor met de overheid een finale regeling hadden getroffen.

Na instemming met het door de joodse partijen gekozen uitgangspunt (vergoeding van het tekort) restte de bepaling van de omvang daarvan. De banken erkenden de omvang van het tekort in het rechtsherstel, maar stelden dat slechts een deel van het tekort veroorzaakt was door het optreden van de leden van de VvdE bij de beursstaking in 1953. Voorts waren zij van mening dat het onredelijk was ook te betalen voor anderen (de banken vormden in 1953 de minderheid op de beurs) en zeker niet voor thans niet meer bestaande partijen. En ten slotte waren zij van mening dat de vermenigvuldigingsfactor ongeveer 20 zou moeten zijn: het effectentekort had een niet bekende samenstelling, maar de beste schattingen gaan ervan uit dat 1/3 zogenaamde 'vruchten' (uitbetaalde renten en dividenden) waren, waarvoor het prijsindexcijfer voor de gezinsconsumptie (factor 6) zou moeten gelden, dat 75% van de rest obligaties betrof (met factor 20) en 25% aandelen (met factor 45 à 50: om de beursindex te volgen moeten kosten gemaakt worden, waardoor de eerder genoemde factor niet is te realiseren). Op grond van deze uitgangspunten berekenden deskundigen van bankenzijde het aan de banken toe te rekenen gedeelte op een bedrag van ruim f 50 miljoen.

Na onderling beraad is van banken- en beurszijde tenslotte voorgesteld om gezamenlijk het gehele tekort van f 12 miljoen (dus ook het aandeel van niet meer bestaande partijen) met vermenigvuldigingsfactor 20 (de samengestelde interest van langlopende staatsobligaties voor de periode 1953 tot 2000) te vergoeden. Dat resulteerde in f 240 miljoen.

Teneinde tot een - voor alle betrokkenen belangrijke - snelle afronding te komen werd hierbovenop nog een toeslag van 10% overeengekomen en zo bereikten partijen een accoord van f 264 miljoen.

Nog tijdens deze bijeenkomst werd de instemming van de World Jewish Restitution Organisation (het Joods Wereld Congres WJC) verkregen.

Door de VvdE en de AEX werd voorts toegezegd een spijtbetuinging te zullen publiceren en een publicatie te bekostigen die de hoofdlijnen van het rapport Scholten op een toegankelijke wijze zal weergeven.

Eén misverstand (de traagheid en de lange duur van de gesprekken tussen de joodse partijen en de beurs en de banken) moet nog uit de wereld worden geruimd. De verzekeraars waren de eersten die gesprekken zijn gestart met het CJO. Hun onderhandelingen duurden van begin 1999 tot november 1999 toen een overeenkomst met het CJO werd gesloten. De banken starten de gesprekken en het gezamenlijke onderzoek in juli 1999 en kwamen in april 2000 tot overeenstemming met het CJO. De overheid had jaren nodig voor grondig onderzoek door verschillende commissies en kwam in dit voorjaar tot een zeer snelle afronding. De beurs startte op verzoek van het CJO de gesprekken pas in maart van dit jaar - na het gereed komen en bestuderen van het rapport van de Commissie Scholten - en rondde de onderhandelingen binnen drie maanden af. In tegenstelling tot de andere overeenkomsten werden de gesprekken met de beurspartijen echter in de volle schijnwerpers van de publiciteit gevoerd, kregen daardoor meer aandacht en leken daardoor langer te duren. In werkelijkheid waren zij de kortste, doch wel de laatste in de rij.

Door vergoeding van het volledige tekort van het naoorlogse rechtsherstel, door de medeondertekening door het Platform Israël en door de uitdrukkelijke instemming van het WJC hebben de joodse partijen en de beurspartijen bereikt dat deze overeenkomst een wereldwijde werking heeft en - wat het voornaamste is - dat het rechtsherstel nu ten slotte definitief en volledig is.

Hein G.M. Blocks
 Directeur Nederlandse Vereniging van Banken